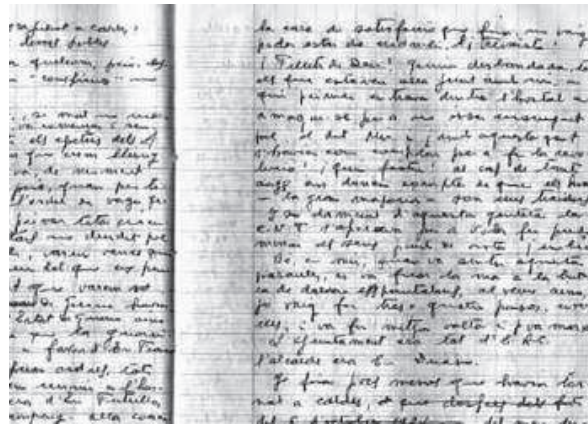

nicipis esdevenen amos i senyors incontestables, per damunt si cal, de les autoritats municipals. La situació revolucionària s'allarga, com a mínim, fins a mitjan octubre, quan la decisió dels anarquistes (històricament refractaris a entrar en el joc polític) de formar part del govern de la Generalitat comporta la desactivació de l'arma revolucionària més poderosa que tenien els llibertaris: el Comitè Central de Milícies Antifeixistes, aglutinador dels comitès locals i autèntic contrapoder responsable de l'enviament de tropes al front i del control armat a la rereguarda. I de la repressió.

Hauran passat aproximadament un centenar de dies abans que el territori no hagi quedat sota un domini més o menys efectiu del govern legítim dels catalans. Enrere quedaran tres mesos llargs de desgavell institucional i rauxa popular que hauran fet trontollar la supervivència de la República a Catalunya, atrapada entre l'espasa dels militars sollevats i la paret de la fúria revolucionària. La fúria revolucionària: l'existència de repressió a la rereguarda republicana és un fet incontestable, demostrat i quantificat, fruit d'una situació impossible d'entendre sense tenir clares dues consideracions.

Primera consideració: Al bàndol republicà tothom lluita contra el feixisme, però no pas tothom surt al carrer en defensa de la democràcia, ni de la República. Aquesta afirmació no és cap descobriment ni cap novetat, però és una certesa que sovint s'amaga sota visions excessivament simplificadores o tendenciosament maniqueïstes. La realitat sempre emergeix, això no obstant, per damunt dels prejudicis ideològics o sectaris.

Segona consideració: Admetre l'existència del terror al bàndol republicà no vol dir, malgrat molts intents revisionistes, anivellar el grau d'atrocitat entre els dos bàndols, els dits nacionals i els anomenats rojos, deixant el judici històric en l'empat tècnic que exculpa moralment tant els hereus d'uns com els dels altres. Hi ha una diferència substancial: el feixisme militarista espanyol organitza un aparell repressiu dirigit des del poder, militar i reli-

A dalt, llibreta de memòries de Joaquim Aleixandri, militant d'ERC i alcalde de Caldes de Malavella (1937-38). A sota, el mateix Aleixandri.

giós. Per contra, la repressió republicana té, des del seu mateix inici, des del primer dia, l'oposició de les institucions legalment constituïdes i de bona part de les bases que les sustenten. Serà una fermesa amb esquerdes, amb contradiccions, amb febleses imperdonables i amb dubtes fatals, però indiscutible: les institucions democràtiques republicanes a Catalunya planten cara a qualsevol tipus de violència. Excepte, naturalment, la del front de guerra.

Tenim uns quants exemples de ciutadans que, des de les seves

insubornables conviccions demòcrates i republicanes s'interposen entre la barbàrie dels sollevats i el revengisme incontrolat que es desferma en el seu propi bàndol. No són herois, ni se'n senten, perquè són conscients que el moment no necessita herois sinó organització, disciplina i legitimitat democràtica. Són, fonamentalment, simplement, demòcrates republicans enmig d'una disputa brutalment polaritzada.

Fins aquí la història general d'aquell juliol revolucionari que s'allarga ben bé un centenar de

•
«Les primeres ratlles del relat d'Aleixandri, escrit a l'exili just vint anys després, entre el 1956 i el 1963, amb la cal·ligrafia tortuosa de la mà d'un home de cinquanta anys desgastada per dues dècades d'expatriació miserable, recomponen el seu passat, aleshores encara fresca la memòria, i fan arrencar aquesta història en el mateix inici del conflicte d'aquell llarg juliol del 1936»
 •

dies. Però, com va ser, vist des de dins? Les memòries de Joaquim Aleixandri, integrant d'un d'aquests comitès, fan possible un acostament, tot i que subjectiu, a aquells moments d'utopia igualitària, de somnis de llibertat, però també de disputes fraticides i violència desfermada. El cronista de la història és un simple militant republicà d'aleshores 30 anys, que es converteix en el secretari del comitè del seu poble, una vila estratègicament situada, ben comunicada per carretera i per tren, entre Barcelona i la frontera.

Les primeres ratlles del relat d'Aleixandri, escrit a l'exili just vint anys després, entre el 1956 i el 1963, amb la cal·ligrafia tortuosa de la mà d'un home de cinquanta anys desgastada per dues dècades d'expatriació miserable, recomponen el seu passat, aleshores encara fresca a la memòria, i fan arrencar aquesta història en el mateix inici del conflicte d'aquell llarg juliol del 1936.

ATURAT EL FEIXISME, COMENÇA LA REVOLUCIÓ
«Aguas Vichy Catalán y Fuente Estrella.

Estómago, hígado, bazo, reumatismo, diabetes, etc. Balneario en Caldas de Malavella (Gerona) Precios reducidos hasta 31 agosto. Administración: Rambla de las Flores 18, entresuelo. Barcelona.»

(Anunci publicat a La Vanguardia, el 16 de juliol de 1936)

Diumenge, 19 de juliol de 1936

Escriu Joaquim Aleixandri:
 Com va començar el 19 de juliol a Caldes? Poc més o menys com als altres pobles. Sabíem que es preparava quelcom, però nosaltres, que no érem conspicus, no sabíem què. Quan, des de la ràdio, si mal no recordo, en Miravittles va començar a parlar i sentíem, de tant en tant, els espetecs dels fusells, a dir veritat, com que érem lluny de Barcelona, no ens va, de moment, causar gaire emoció. Però quan, per telègraf, vam rebre l'ordre de vaga general de ferrocarrils i de privar tota circulació de trens militars no decidida pel comitè de ferrocarrils, vàrem veure que la cosa era més greu del que ens pensàvem. [...]